

פינת הלשון

מה זה **דיאטה**? על פי המקור היווני הקדום diaita הוא זו **דרך-חיים** או אופי-חיים. במרוצת הדורות ובפרט בדורות האחרונים התקבל המונח דיאטה כמצייני משטר תזונתי. משטר כזה מוטל על הסובל/נהנה ממנו מתוך סיבות שונות: הרצון לרזות – או שמא להוסיף משקל ולהתעגל; הצורך במשטר תזונה מסוים כמצוות הטיפול הרפואי במחלה כלשהי; תזונה צמחונית או טבעונית הנובעת ממניעים רעיוניים בעיקרם (כאן אפשר היה לכלול גם את הדיאטה הנובעת ממצוות הדת, היהודית אך גם של דתות אחרות), ולבסוף ההכרח להסתפק במנות מזון קצובות מטעמים של אכף כלכלי, משמעת או מנהלי, והמבין יבין. לנו כבוקרים יש עניין במינוח המתייחס לתורת ההזנה של בהמותינו. בהמשך כאן ננסה לפענח כמה מן המונחים הלועזיים ומקביליהם העבריים הנוגעים לענייננו. בראשית המעבר לשיטת ההזנה הנהוגה כיום מקובל היה לומר complete diet = דיאטה שלמה (או מושלמת). אחר כך עברו למונח complete ration = מנה שלמה. (או מושלמת) בתרגום המילולי לשפתנו. אולם עד מהרה השתרש אצלנו המונח **מנה כולית**, כלומר, מנה אשר בה ישנו הכל. אגב, נדמה לי שהמונח מנה כולית מקיף יותר במובנו, מאשר מזון כולי. מן הנכון לסייג את המונח מזון כולי למזון יחיד שיש בו כל גורמי התזונה הדרושים לצורך הזנת בהמה מסויימת, בעוד המנה הכולית מכילה בתוכה מספר מזונות מעורבלים יחד, אשר מספקים לבהמה המסויימת את מכלול צרכיה התזונתיים

בצורה שלמה ומאוזנת. לזה ייקרא בארה"ב T.M.R. (total mixed ration) = **מנה כולית מעורבלת**. אולי מן הנכון להזכיר כאן, שבארצות כמו איטליה וצרפת נפוץ המונח UNIFEED לציון המנה הכולית, כלומר מזון אחד, יחיד. הבה נתחקה על מקור המילה הלועזית ration = **מנה**; מקורה בשפה הרומית (ratio = חשב), ואנו מוצאים מילים נוספות הנגזרות מאותו מקור. למשל, rate = שיעור או שער מצייני ערך של יחס מספרי בין שתי סדרות של דברים. יש לנו **שיעור** החלבון במזון – מבוטא באחוזים, וגם נוהגים **שער** חליפין לגבי מטבעות שונים ביחס לערכם במטבע המקומי. אגב, גם משתמשים ב-rate בתור ציון לתשלומים אחדים על חשבון חוב אחד.

כמו כן, בסיכום מחקרים ובהצגת נתונים סטטיסטיים לועזיים, לא פעם אנו מוצאים המונח ratio = **יחס כמותי** בין שני סדר-גודל דומים, זאת אומרת, כמה פעמים נכנס גודל אחד בשני, בשלמותו או בחלקו.

בקיצור, כאשר מרכיבים מנה = ration חייבים להתחשב בשיעור rate החלבון, האנרגיה וכו' שבכל מזון ומזון ולהקפיד על יחס כמותי = ratio נכון של אנרגיה, חלבון וכן הלאה ביחס לחומר היבש.

ובאשר לאבות-המזון, או (החומרים) **המזינים** nutrients = מילה שמקורה בשפה הרומית (nutrire = להזין). כל מי שמכיר שפות לטיניות לא יכול שלא להתרשם, שבימיה הקדומים של השפה התכוונה nutritio להנקה. למשל, עד היום

מכתבי קוראים

על כמות החלב לפרה, מחיר המזון והרווחיות

מדי פעם וגם לאחרונה חוזרים אצלנו על הטענה, כי יש להרבות בייצור החלב לפרה על מנת להגביר את הרווחיות.

נכון! אבל, למיטב הערכתי, רק כאשר העליה בייצור החלב מושגת באמצעים של ממשק, כמו שטח מחיה לפרה, צינון וקילוח בקיץ, מרבץ נקי ויבש וכיוצא בזה אמצעי ממשק.

הגברת ייצור החלב לפרה בדרך של שינויים בהרכב ההזנה עשוי במקרה הטוב לתרום לשמירת הרווחיות כבעבר, ובהרבה מקרים אף לפחיתה ברווחיות.

למיטב הערכתי, שמירה על מנת מזון הגיונית וזולה יחד עם ממשק וטיפול משופרים – ולא דוקא הגברת ייצור החלב לפרה בכל מחיר – יבטיחו את הרווחיות המירבית ולכן ההגדרה הפשטנית, כפי שהיא מוצגת אצלנו מדי פעם, עשויה להכשיל ולא להועיל.

עופר קרול

שלום רב!

לאחרונה קיבלתי את כרטיס הפרה **מקדחה** 2011 (עתודה), ילידת יוני 1873. היא מתה בגמר התחלובה ה-11 בשיבה טובה בגיל 14. בידי כרטיס מכל התחלובות שלה, סיכמתי את החלב ב-11 התחלובות: 100,610 ק"ג, 9,146 ק"ג בממוצע לתחלובה ב-321 ימי חליבה, 28.5 ק"ג ליום חליבה.

לא הרבה פרות עתודות מגיעות להשגים אלה. מן הראוי לציין אותה ואת השגיה בכתבה ב"משק הבקר והחלב". ר"ב תמצאו רשימה שהופיעה בעלון קב' גנוסר ובה תיאור מפליג שבחתי הפרה הזו.

בברכה

צבי נוימן

שה"מ חדרה

מקובלת בספרדית ה-*nodriza* = המיינקת, הן בתור אמה מיינקת ילוד אישה, הן בתור פרה מיינקת עגל; בצרפתית נשמרת ה-*nourrice*. דמיון המילים הספרדית והצרפתית לפועל הרומי העתיק לא משאיר ספק.

מרדכי מלען

הדים מחו"ל

שלמה דורי, יפעת

בגליון Hoard's Dairyman מה-25.3.87 התפרסמה רשימה של אחד המומחים האמריקאיים הידועים, פרופ' M.E. McCullough, על ביקורו באנגליה. הוא מתאר את הצעדים בהם נוקטים מגדלי הבקר באנגליה במשטר של מכסות חלב. הם הולכים בשלוש דרכים במקביל: הורדת ההוצאות למזון לייצור חלב, הקטנת מספר הפרות על ידי הוצאת בעלות פוטנציאל ייצור נמוך והורדת תנובת החלב לפרה. כללית מצאו מגדלי הבקר באנגליה, שזול יותר לקנות גרעינים אמריקאיים ואת הגרעינים מתוצרת מקומית למכור לממשלת בריטניה (מוכר לכם? – ש.ד.).

בשטח ההדרכה נעשים מאמצים לייעל אותה ולהוריד מהממשלה את נטל החזקתה. החל מה-1.4.87 ישלמו החקלאים עבור ההדרכה חושבים, שאם ישלמו עבור ההדרכה – ישתמשו טוב יותר בשירותיה. מצד שני, המדריכים יבצעו עבודה טובה יותר, היות ועתידם יהיה תלוי בזה, שלעבודתם יהיה ביקוש. (מוכר לכם? – ש.ד.) מחלקת ההדרכה של Reading (אחת הטובות באנגליה) נסגרה ועומדת למכירה!

בשטח המחקר, הוחלט על קיצוץ של 50% בתמיכה הממשלתית. לאנגליה יש יותר מדי מרכזי מחקר ויותר מדי חוקרים עוסקים באותם מחקרים בייצור חלב (מוכר לכם? – ש.ד.).

ב-1979 פירסמתי שתי רשימות ב"משק הבקר והחלב" (161, 162) בנושא ההדרכה והמחקר אצלנו. מסקנותי היו זהות למה שמתבצע "בארץ עניה ומפגרת" כמו אנגליה. בתנאים שלנו הדברים חמורים יותר ודחופים יותר ועל ה.מ.ב. לראות את הנושאים האלה כאתגר אקטואלי ודחוף.